

تشریح نگاه اسلام به قدرت/ ملاصدرا و امام خمینی(ره) دید دانش محور به قدرت داشتند

یک عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی با بیان اینکه قدرت به صورت سلبی و ایجابی تأثیراتی را در عرصه های سیاسی، هم فرهنگی و هم اقتصادی بر جامعه می گذارد...

عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی:

تشریح نگاه اسلام به قدرت/ ملاصدرا و امام خمینی(ره) دید دانش محور به قدرت داشتند

یک عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی با بیان اینکه قدرت به صورت سلبی و ایجابی تأثیراتی را در عرصه های سیاسی، هم فرهنگی و هم اقتصادی بر جامعه می گذارد، گفت: این تأثیرات می تواند همه عرصه های زندگی ما را در نظر بگیرد و بنابراین تأثیرش آشکار است. دکتر شریف لکزایی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی در گفتگو با خبرنگار مهر، در مورد اثرات قدرت طلبی در سطح فردی، گروهی و حزبی گفت: بحث #171قدرت، بحث مهمی است که متأسفانه در مباحث اندیشه ای، توجه چندانی به آن نشده و به همین جهت مورد بحث واقع نشده است.

وی با بیان اینکه عمدتاً نگاهی که به این بحث و موضوع هست نگاه مثبتی نیست، افزود: البته در مکاتب فلسفی ما به خصوص در حکمت متعالیه نگاه مثبتی به این بحث وجود دارد و ملاصدرا در اسفار اربعه، بابی را که خیلی هم مفصل است به قدرت حق تعالی اختصاص می دهد و بحثهای خیلی مهمی را هم مطرح می کند لذا این موضوع و این بحث نیازمند نظریه پردازی است. مقاله ای برای همایش روز جهانی فلسفه امسال فرستادم بودم که در مجموعه مقالات همایش منتشر شد که بحث قدرت را در فلسفه سیاسی ملاصدرا خیلی کوتاه بحث کردم، اما در جاهای دیگر مفصل تر آوردم.

نویسنده کتاب آزادی و دانش در ادامه سخنانش تصریح کرد: طرح این گونه بحثها از سوی خبرگزاری مهر در جامعه به این بحث دامن می زند و مفید است و نگاه هایی را به این سمت و سو جلب می کند. در باب سؤال شما هم باید گفت که به نظر می رسد بحث مهمی است؛ اینکه با نگاه مثبتی یا منفی به بحث قدرت توجه کنیم. بنابراین هم به صورت سلبی و هم به صورت ایجابی تأثیراتی را در جامعه بر جای می گذارد. این تأثیرات هم می تواند سیاسی، هم فرهنگی و هم اقتصادی باشد یعنی همه عرصه های زندگی ما را در نظر بگیرد و بنابراین تأثیرش آشکار است.

این محقق و نویسنده کشورمان با اشاره به اینکه قدرت فی نفسه و فی ذاته امری خنثی است و یا بالاتر از این می توان گفت امر مثبتی است، گفت: اما می تواند منشأ شر و استفاده های نادرست هم شود. اما در بحث تأثیرات می تواند به رشد جامعه و فرد کمک کند، می تواند به انحراف فرد و جامعه کمک کند و جامعه را به انحراف بکشانند. بنابراین در هر دو نگاهی که به قدرت صورت می گیرد؛ چه مثبت و چه منفی، می تواند تأثیرات زیادی را بر جامعه ایجاد کند و طبیعتاً عرصه و گسترده این تأثیرات را در سطح فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی می توانیم ببینیم.

لکزایی با بیان اینکه عمده بحث قدرت در بعد فرهنگی است، که چه نگاهی لحاظ می شود و چه نوع قدرتی ممکن است مطرح شود و در جامعه جریان داشته باشد، گفت: طبیعتاً در نگاه اسلامی و فلسفه اسلامی، قدرت موضوع نرم تلقی می شود و نه یک موضوع سخت؛ یعنی اولاً و بالذات ما نگاه فرهنگی، معرفتی و دانشی باید به قدرت داشته باشیم. شاید لزومی نداشته باشد که این را خیلی توضیح بدهم. این امر نیازمند بحث مفصلی است که رابطه قدرت و دانش و رابطه قدرت و معرفت چیست و در فلسفه اسلامی و فلسفه سیاسی متعالیه چه نگاهی به آن وجود دارد و چه مصادیقی می تواند داشته باشد.

وی با بیان اینکه مباحث متفکران ما از ملاصدرا تا حضرت امام(ه) و دیگران به بحث قدرت به صورت ایجابی مورد توجه قرار گرفته و مورد توجه هست، البته حضرت امام(ره) تعبیر مختلفی دارند که شمشیرها را تبدیل به قلم کنیم و تأکید بر قدرت کلام، قدرت دانش و اینکه دانش و معرفت است که در واقع قدرت ایجاد می کند. این مباحث در کلام این بزرگان وجود دارد و از این منظر به قدرت و حتی قدرت طلبی نگاه می شود و به نوعی ما نگاه و تلقی معرفتی می توانیم داشته باشیم.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی تأکید کرد: در طول تاریخ هم بسیاری از متفکرین ما اگرچه به صورت ظاهری و سخت افزاری از قدرت برکنار بودند و فاقد قدرت تلقی می شدند اما به لحاظ کلام، فکر و معرفت قدرتهای عظیمی پشت اینها بوده و از این منظر در واقع خیلی از سیاستمداران و حاکمان از علما هراس داشتند و به هر حال از آنها حساب می بردند. برخورد با علما و متفکران هم از این منظر بوده است که در واقع از قدرت قلم و فکر آنها وحشت داشتند. بنابراین این امر می تواند تأثیر زیادی داشته باشد، البته این تأثیر به لحاظ فرهنگی و معرفتی بسیار اساسی و مهم است.

وی افزود: عمده شرايطی که برای حاکم اسلامی بیان می کنیم، معرفتی و فرهنگی است. ملاصدرا یا فارابی و یا بزرگان ما در فلسفه سیاسی خودشان از 12 شرط یا ویژگی صحبت کردند که عمده این ویژگی ها و شرایط نگاه معرفتی را دارد و نگاه معرفتی را برجسته می کند که وارد این مباحث نمی شوم که در آثار هست که خوانندگان می توانند از آن استفاده کنند.

وی با اشاره به اینکه این نگاه، نگاه مهمی است که در واقع بر این اندیشه تأکید می کند که انسان درون خودش را تغییر دهد و از نظر درونی و معنوی واجد ظرفیتهایی شود تا بتواند قدرت تحقق خودش در جامعه را افزایش دهد، گفت: همان برداشتی که از آیه کریمه هست که می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ» که در واقع این تعبیر و تلقی ای می تواند باشد از اینکه ابتدا خود را به لحاظ درونی، معنوی و اخلاقی و فرهنگی تقویت کنیم تا قدرت پیدا کنیم که این خود می تواند در جامعه تأثیر بگذارد تا سرنوشت قوم، جامعه و کشوری را دگرگون کند و به سمت و سوی خاصی هدایت کند. بنابراین به لحاظ معرفتی نگاه مثبتی به این بحث دارم.

وی با بیان اینکه قدرت هم امر مثبت و هم امر منفی ای است و قدرت طلبی هم می تواند منفی نباشد و بسته به اینکه در چه زمینه ای استفاده شود می تواند مثبت و منفی باشد، تصریح کرد: براساس آموزه های اسلامی انسان ابتدا باید در درون خودش قوت و قدرتی ایجاد کند و از یک امکان، قوت و قدرتی برخوردار شود تا خودش را توانمند کند تا بتواند در جامعه هم تأثیر بگذارد. بنابراین تأثیراتش هم می تواند زیاد باشد. شخصی مانند حضرت امام(ره) با این نگاه و با این حیطه معرفتی و فکری می آید و در جامعه هم تأثیر می گذارد. ما می توانیم دوره بعد از امام(ره) را تحلیل کنیم؛ به خصوص دفاع مقدس را بازخوانی کنیم و تحولی را که در درون مردم ایجاد شد را بررسی کنیم.